Het Parool 22-12-90

Een Nescio-exegese voor gevorderden

Nescio

J.H.F. Grönloh zag zich op 12 januari 1907 voor het eerst gedrukt in het blad waarvan hij de administratie voerde: De Pionier, weekblad van de Vereeniging Gemeenschappelijk Grondbezit. Daarvoor had hij met twee vrienden van de zangvereniging geprobeerd een kolonie tot bloei te brengen. Want voor de kunstenaarskolonie van Frederik van Eeden was hij op de wachtlijst geplaatst. Als hij enige tijd later onder het pseudoniem Koekebakker het verhaal 'Venloër Grensbode' aanbiedt, weigert De Pionier het te plaatsen.

Verder lees ik het prachtig uitgegeven proefschrift van Lieneke Frerichs dat de zich voortaan Nescio noemende Grönloh op 29 december 1909 *De uitvreter* voltooide, maar ook dat wordt – nu door het tijdschrift Nederland – geweigerd. De Gids wil het wel publiceren maar dan moet het eerst gekuist worden. Godverdomme veranderde in verdomme en de Gids-lezer werd ook een zin onthouden als: "Hij wist precies hoe dik haar dijen waren. En wat zij gezegd had op onnoembare momenten." Zijn volgende novelle, *Titaantjes*, wordt door De Gids te godslasterlijk bevonden en verschijnt daarom in Groot-Nederand. In 1918 schreef hij *Dichtertje*. In hetzelfde jaar verscheen *Dichtertje, De uitvreter, Titaantjes*. Dit boek is in 1982 door Nijgh & Van Ditmar geïmiteerd en heruitgegeven.

Frerichs heeft op zeer minutieuze wijze de ontstaansgeschiedenis van *De uitvreter* beschreven. Dat kon omdat Nescio geen tekstverwerker had en niet alle voorversies via de delete-knop liet verdwijnen. De reconstructie was echter niet eenvoudig, want er zijn diverse kladversies, door zijn vrouw overgeschreven 'netpagina's', voorstudies en netversies die geplunderd zijn om een nieuwe netversie te complementeren. Nescio was een teksttransplanteur.

Frerichs heeft geen biografie geschreven maar er zit wel veel biografisch materiaal in haar genese (wordingsgeschiedenis) verwerkt. Ze heeft niet de ambitie gehad uit te zoeken wie er model heeft gestaan voor de uitvretersfiguur, hoewel ze de speculaties daaromtrent van Enno Endt dat de journalist Tom Schilperoort daarvoor gediend heeft, wel vermeldt.

Het tweede deel van Frerichs studie bevat teksten van Nescio, sommige hier voor het eerst gepubliceerd: verhaalaanzetten, schetsjes en brieven. Maar het belangrijkste zijn de eerste versies van *De uitvreter*, toen nog onder het motto 'niet uit het Duitsch', en vier versies van hetzelfde verhaal in paralleldruk.

In het verhaal *Lenteavond (en) Japi z'n schuit* zitten veel elementen die ook in *De uitvreter* zitten. Zijn de schoenen van Japi in *Lenteavond* dezelfde als de gele schoenen van Japi in *De uitvreter*? Ik weet het niet. "Japi was de raarste kerel die ik ooit heb gekend," zo staat in *Lenteavond*. "Behalve den man, die de Sarphatistraat de mooiste plek van Europa vond, heb ik nooit een wonderlijker kerel gekend dan den uitvreter."

Wie er niet nieuwsgierig naar is waarom Frederik van Eeden verwerkt zit in die laatste zin, die de eerste is van *De uitvreter*, of wie het koud laat om de versie van *De uitvreter* te lezen waarin Japi niet van de Waalbrug stapt maar naar Afrika vertrekt, moet dit proefschrift ongelezen laten. ~~Die kan Nescio beter in een gewone editie lezen.~~

HANS RENDERS

Hele oeuvre van Nescio in een gewone editie lezen.

Nescio: De uitvreter. Historisch-kritische uitgave met commentaar over de genese van verhaal en verhaalfiguur, verzorgd door Lieneke Frerichs. Twee delen. Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen (f 195).